

guslar Domnjak. Posebno treba istaći velik broj (280) bilježaka s mnogobrojnim podacima.

Iz sadržaja prvih dvaju poglavlja (*Povijesne, društvene i kulturne prilike u Cetini i Bogatstvo usmenog stvaralaštva Cetinske krajine* - lirski, epski poezija, pripovijetke, legende i predaje) vidi se da je tematika mnogo šira od naslovne teme. Dan je i širi prikaz geografskih osobitosti Cetinske krajine - povijesne, društvene i kulturne prilike.

Treći dio *Čovjek i guslar - stvaralac Božo Domnjak* ima devet poglavlja i devetnaest podnaslova (B. Domnjak Bojan, lončar i guslar iz Potravlja, Pjevačko i guslarsko umijeće B. Domnjaka, Mnoštvo pjesama, epskih i lirskih u pamćenju potravskog guslara, Teme, motivi, likovi i prostor Domnjakovih pjesama, Kulturno-povijesni i etički svijet Domnjakove poezije, Poetika Domnjakovih epskih pjesama, Priče, predaje, legende i zapamćenja, Stjepan Grčić - zapisivač i izdavač Domnjakovih pjesama i Mjesto Bože Domnjaka u našoj usmenoj književnosti).

Dakle, osim prikaza ljudskog i pjesničkog lika B. Domnjaka Mimica je dao i instruktivan uvid u povijesno-društveno-kulturni kontekst u kojem je djelovao taj narodni stvaralac, a isto i sintetski prikaz tradicija usmenog stvaralaštva u Cetinskoj krajini. Razjašnjena je i uloga Stjepana Grčića zapisivača i izdavača Domnjakovih djela. Sinjanin Grčić u Potravlju pod planinom Svilajom susreo je starca Domnjaka i od njega zapisao mnoštvo različitih tekstova, najviše epskih, s više od trideset tisuća stihova, zatim popriličan broj lirskih i lirsko-epskih pjesama, velik broj predaja i pripovijedaka, različitih kazivanja i misli, guslarevih doživljaja i drugog. On ne samo što je otkrio potravskoga guslara i neumorno u toku četiri godine zapisivao njegove pjesme i pričanja, već je požrtvovno o svom trošku publicirao zapise i ostavio nam Domnjakovu obimnu i raznoliku rukopisnu i objavljenu građu.

Da bi sve to istražio i približio čitaocu, Mimica je uložio znatno truda obavivši mnoga terenska i arhivska istraživanja i sve to kako reče A. Franić, "koncipirao s modernim književnopolovijesnim metodološkim pristupom građi, bez inače uobičajenog autorskog subjektivizma i s preciznim i tečnim jezičnim formulacijama. Stoga ova monografija predstavlja znanstveno djelo koje će ostati nezaobilazno... i u povijesti književnosti jugoslavenskih naroda".

Ante NAZOR

Ovu impozantnu zbirku od 389 usmenih priča s područja Leskovca u Srbiji prikupio je ponajviše točnim bilježenjem, a manjim dijelom i snimanjem u godinama 1953-1971. leskovački pravoslavni svećenik Dragutin Đorđević. Prema naslovu i uvodnim tekstovima riječ je o leskovačkoj oblasti, Leskovačkoj Moravi, leskovačkom kraju (navedenim naizmjenice velikim i malim slovima), a iz dodanih vrlo dragocjenih biografija kazivača poznata su i mjesta njihova života - no za nedovoljno upućena čitatelja, a to smo svi mi od kojih je taj kraj udaljen, trebalo bi ga ipak preciznije obilježiti.

Od skupljača priča potječu, dakako, svi zapisi tekstova, te autorov slikovit uvod o nekadašnjim i novijim prilikama za pričanje, o poticajima za priču, o načinu pričanja, o jeziku, o učenju priča. Začuđuje autorova tvrdnja da su djeca najbolji pripovjedači, što uostalom nije u skladu s repertoarom same zbirke. Đorđevićev je uvod u knjizi vrlo skraćen; informacije o pripovjedačima prenesene su, da bi se izbjegla ponavljanja, u *Biografije kazivača* na kraju knjige, koje je prema autorovu tekstu redigirala i upotpunila priređivačica.

Od priređivačice (koja nije u rodu sa skupljačem) potječe *Predgovor*, u kojemu je opisan cijeli priređivački rad, primjerice: da potpun rukopis obuhvaća 469 pripovjedačkih tekstova; da priče u knjizi nisu razvrstane skupljačevim redom, nego prema osnovnim kategorijama: podijeljene su na pripovijetke i predaje, a unutar toga prva kategorija prema

Srpske narodne pripovetke i predanja iz leskovačke oblasti, sakupio Dragutin M. Đorđević, priredila Nada Milošević-Đorđević, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd 1988, 667 str. + 7 str. slika (Srpski etnografski zbornik XCIV) (Srpske narodne umotvorine, 4)

redosljedu u Aarne-Thompsonovu indeksu pripovjedačkih tipova. Bogatstvo građe dopustilo je da se obuhvati i više varijanata istog tipa pripovijetke.

Poslije osnovnog i, dakako, najvrednijeg dijela knjige, koji čine tekstovi, priređivačica je dodala svoje *Napomene i komentare* o svakoj donesenoj priči s razvrstavanjem prema Aarne-Thompsonu i pregledom varijanata. To je vrlo vrijedan i značajan prilog, utoliko više što je, koliko znam, to prvi takav opširniji rad o srpskim pripovijetkama. (Nisam uspoređivala točnost i potpunost tih razvrstavanja, ali vjerujem da je taj veliki i mukotrpan posao učinjen pouzdano.)

Knjiga sadrži i opširan redaktoričin članak *Pogovor - o kontinuitetu i promenama oblika usmene proze leskovačkog kraja*, gdje je ponajviše riječ o pripovjednim strukturama s pozivanjem na noviju teorijsku literaturu uz pokušaj primjene na tekstove pripovijedaka - što me nije oduševilo. Šteta je što nije iskorištena prilika da se u ovoj prebogatoj zbirci iz jednoga područja ustanove njezine regionalne osobine.

Zbirka sadrži, dakako, i sva potrebna kazala i priloge (popis kratica, rječnik manje poznatih riječi, engleski sažetak te 14 lijepih karakterističnih fotografija kazivača). Šteta je što nije opisan i rad i život samog skupljača ove zbirke, koji ju je s mnogo mara prikupio u svome rodnom kraju, a koja svakako nosi i pečat svoga autora: primjerice kad priređivačica opaža da u zbirci ima samo nekoliko tzv. demonoloških predaja, nije li to možda zbog njegove svećeničke profesije i zaziranja od praznovjerja?

Maja BOŠKOVIĆ-STULLI

Zlatne niti, Usmene pripovijetke iz Podravine, Đuro Franković, *Taukönyvkiado*, Budimpešta 1989, 249 str. (Biblioteka "Dunav")

Đuro Franković, suradnik Instituta za povijest i narodnosti nastavničkog fakulteta u Pečuhu, iskusan folklorist, ponovo objavljuje folklornu građu Hrvata iz Mađarske. Ovaj puta to su usmene pripovijetke iz sela Martinci, Lukovišće, Potonje, Starin, Zalate i Novog Sela. Premda su to sela s mađarske strane rijeke Drave čiji stanovnici odavno

žive u okruženju mađarskih sela, sabrane priče govore o bliskoj vezi (ili bolje reći o neprekidnoj vezi) s južnim Podravicima.

Autor uvodno opisuje kontekst pripovjedaka i predstavlja nekoliko reprezentativnih kazivača. Iz tog skiciranog uvoda možda ćemo zapamtiti ljupki detalj, kao što je onaj o čika Ivanu koji je pričao upravo onda kad bi došlo do svađe među nadničarima, do nesporazuma u zadruzi.

Premda se često čuje kako hrvatski jezik uzmiče pred mađarskim, stilska ujednačenost ne daje naslutiti da se folklorni proces ovdje odvija bitno drugačijim ritmom. Drugim riječima, i ovdje su kazivači stariji ljudi, čiji opsežan repertoar mlađi slušatelji tek djelomično pamte, a tek su rijetki u mogućnosti prenijeti veći broj pripovjedaka.

Autor je izabrao i priopćio 117 kazivanja. Tu su bajke, šaljive priče, legende, anegdote. Posebno je zanimljiv blok priča o Kraljeviću Marku. Sve su to zapravo priče prebačene iz drugog žanra. Pratimo blage stilske transformacije poput onih u pripovijesti *Lov Marka Kraljevića*, gdje su stihovi lako prepoznatljivi i ukomponirani u tekst, do prerađene bugarštice o Marku Kraljeviću i bratu mu Andrijašu koja predstavlja kontaminaciju nekoliko pjesama.

Premda autor ne transkribira tekst na način koji bi zadovoljio dijalektologe, ipak i takva transkripcija čuva stariji sloj hrvatskog jezika. Knjiga je ilustrirana i čitka. Nemam dojam da je autor dotjerivao tekstove osim što je vjerojatno izbacivao neka ponavljanja i nelogičnosti koje se često potkradaju starijim kazivačima.

Na kraju je knjizi pridodan tumač manje poznatih riječi i popis pripovjedaka s njihovim osnovnim biografskim podacima.

Nives RITIG-BELJAK